

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัด ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว Means to Improve Cultural Tourism: A Case Study of Temples in Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic¹

อมรา ไชยมนตรี² และ วิภาวี กฤษณะภูติ³

Ammala Xaymounty² and Wipawee Grisanaputi³

²นักศึกษาระดับปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม

²Master degree of Arts Program in Social Development

^{2,3}คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์

^{2,3} Faculty of Humanities and Social Sciences

^{2,3}มหาวิทยาลัยขอนแก่น

^{2,3}Khon Kaen University

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว กลุ่มเป้าหมาย ได้แก่ วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ผู้ให้ข้อมูลทั้งหมด 51 ราย ประกอบด้วย เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส พระภิกษุ เจ้าหน้าที่องค์กรการท่องเที่ยว ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติของวัด ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวต่างชาติ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง แนวทางการสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ แนวทางการสังเกต สมุดบันทึกข้อมูล และกล้องถ่ายภาพ ได้วิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา

¹บทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์เรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว”

ผลการวิจัย พบว่า

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ *จุดเด่น* พบว่า เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่กันนครหลวงเวียงจันทน์ที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด มีสถาปัตยกรรมลวดลายช้างที่ประณีตงดงาม มีทำเลที่ตั้งเหมาะสม เส้นทางคมนาคมสะดวก และมีกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมาชมมาเยี่ยมชมวัด *จุดด้อย* พบว่า บางวัดมีพื้นที่คับแคบส่งผลให้ที่จอดรถไม่เพียงพอ บางวัดมีสถานที่กว้างขวางแต่ขาดการดูแลความสะอาด ทั้งยังขาดประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง *โอกาส* พบว่า มีการสนับสนุนจากภาครัฐ โดยจัดสรรงบประมาณเพื่อบูรณะซ่อมแซมวัด และมีนักท่องเที่ยวจากหลายประเทศทำให้ประเพณีวัฒนธรรมของลาวถูกเผยแพร่อย่างกว้าง *อุปสรรค* พบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ เพิ่มมากขึ้น ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ลดลง

2. ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ พบว่า จำหน่ายสินค้าราคาสูงเกินจริง เวลาในการให้บริการค่อนข้างสั้นและปิดทำการเร็ว สินค้าที่ระลึกมีจัดจำหน่ายจำนวนน้อย ไม่หลากหลาย และไม่เป็นสากล สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ ถังขยะ ห้องสุขา และจุดนั่งพักมีน้อย รวมทั้งขาดการร่วมมือจากคนในพื้นที่

3. แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ประกอบด้วย *แนวทางการพัฒนาที่เป็นจุดร่วมที่คล้ายคลึงกัน* คือ ปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ให้ครอบคลุมและทั่วถึง จัดทำมัคคุเทศก์เพื่อเอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว จัดกิจกรรมทางศาสนาให้หลากหลาย และประชาชนในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอแผนโครงการ กิจกรรม หรือ แนวทาง เพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว และ *แนวทางการพัฒนาตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานที่* คือ วัดศรีเมือง และวัดสี่สาคัดควรปรับปรุงสถานที่จอดรถให้เพียงพอ และควบคุมราคาสินค้าไม่ให้สูงเกินไป ส่วนพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ควรเข้มงวดเรื่องการรักษาความสะอาด โดยเพิ่มจำนวนถังขยะและปรับปรุงระบบการจัดการขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม วัดในนครหลวงเวียงจันทน์

Abstract

This study is qualitative research which aims to study the potential, difficulties, and means to improve cultural tourism: at temples in Vientiane Capital, Lao People's Democratic Republic. Target groups include Wat Si Muang, Wat Sisaket, and Pha That Luang (Wat That Luang). Fifty-one Respondents include abbots, deputy abbots, monks, tourism authority officials, persons who know the history of the temples, entrepreneurs, Lao titan and foreign tourists. Tools for data collection are semi-structured interview guideline, in-depth interview guidelines, SWOT Analysis, observation al guidelines, note-taking, and photography. Data is analyzed in both Content Analysis approach and Descriptive Analysis approach.

Results are as follows.

1. Identifying cultural tourism potential in Vientiane Capital, the **Strengths** are Wat Si Muang is the the city's highlight and home of many sacred objects. And Wat Sisaket has a remarkable Upasatha hall of beautiful murals and ancient Buddha's statues, while Pha That Luang (Wat That Luang) sees many people coming in to worship Lord Buddha's relics. The **Weaknesses** are that some of the temples resulting in insufficient parking. Some temples have ample places but lack of care, no tourism publicity in both depth and breadth. The opportunities were found to be supported by the government. The budget is allocated to renovate the temple. And a tourist from many countries, the cultural traditions of Laos is widely spread. Obviously, in the threats there are many new tourism attractions, resulting in a lot of cultural tourists. In the Vientiane capital fell.

2. Difficulties for the cultural tourism at the temples in Vientiane are, for Wat Si Mueang, no parking is available, and goods sold at the temple are over prices. For example, flowers, incense sticks, candles, and votive objects. No

souvenirs are available either. For Wat Sisaket, there are no tour guides and closing time at is too early; no tourism publicity, and few souvenirs and sacred objects for sale. For Pha That Luang (Wat That Luang), the temple is outside the city with few direction signs which are hard to notice souvenirs are high-priced and not noticeable, as well as high-priced souvenirs.

3. Means to improve the cultural tourism at the three temples are improvement in publicity, for both in-width and in-depth. The development approaches are similar, in which social media should be incorporated, as well as tar guides at the temples. A network with other organizations should be set up, and the local people should get involved in the tourism promotion. The development approach depends on characteristics of each location; both of Wat Si Muang and Wat Sisaket Should improve parking area, and control over expensive price of souvenir. In Pha That Luang (Wat That Luang) Should be clean by increasing the lot of bins, and Improve waste management system effectively. These will help to enhance the capability of cultural tourism in Vientiane.

Keywords: Cultural Tourism, Temples in Vientiane Capital

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมขนาดใหญ่ที่สุดในโลกและเป็นอุตสาหกรรมที่มีการเติบโตเร็วที่สุด สามารถสร้างรายได้หลักให้กับประเทศอย่างมหาศาล ก่อให้เกิดรายได้หมุนเวียนและกระตุ้นให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ อันนำไปสู่การจ้างงาน สร้างอาชีพและการกระจายรายได้ นอกจากนี้อุตสาหกรรมการท่องเที่ยวยังมีความสำคัญต่อการเติบโตของเศรษฐกิจโลก (พจนา บุญคุ้ม, 2556)

องค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization: UNWTO) ได้คาดการณ์แนวโน้มของอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวโลกในปี พ.ศ. 2556 และปี พ.ศ. 2563 ว่าจะมีนักท่องเที่ยวถึง 1,006 ล้านคน และ 1,561 ล้านคน โดยมีอัตราเพิ่มขึ้น ร้อยละ 4.15 ต่อปี และคาดการณ์ต่อไปอีกว่า จำนวนนักท่องเที่ยวที่มายังภูมิภาคเอเชียแปซิฟิก ในปี พ.ศ. 2563 จะมีถึง 397 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 6.55 ต่อปี (พจนา บุญคุ้ม, 2556) และสมาพันธ์การท่องเที่ยวโลก (World Travel & Tourism Council: WTTC) ยังได้วิเคราะห์ผลกระทบทางเศรษฐกิจของการเดินทางและท่องเที่ยวโลกในปี พ.ศ. 2558 จากข้อมูลที่มีอยู่จนถึงปัจจุบันสรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์ประชาชาติ (Gross Domestic Product: GDP) ด้านการท่องเที่ยวและเดินทางของโลก คาดว่าจะขยายตัวเพิ่มขึ้นร้อยละ 3.5 ซึ่งสูงกว่าการขยายตัวของผลิตภัณฑ์ประชาชาติรวมของโลก ที่คาดว่าจะเพิ่มขึ้นเพียงร้อยละ 2.5 โดยมีส่วนแบ่งทางเศรษฐกิจโลกมูลค่าถึง 7.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และก่อให้เกิดการจ้างงานถึง 284 ล้านคนทั่วโลก (สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา, 2558) ซึ่งแสดงให้เห็นว่าอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง

เอเชียได้เป็นภูมิภาคที่มีการเติบโตทางเศรษฐกิจการท่องเที่ยวสูงที่สุดถึงร้อยละ 7.7 ซึ่งมาจากการขยายตัวของจำนวนนักท่องเที่ยว และรายได้จากการท่องเที่ยวที่สูงขึ้นของประเทศอินเดีย ซึ่งมีขนาดเศรษฐกิจการท่องเที่ยวใหญ่ที่สุดในภูมิภาค และอีกหนึ่งประเทศในภูมิภาคเอเชียใต้ที่ได้รับความนิยมจากนักท่องเที่ยว คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เนื่องจากเป็นจุดศูนย์กลางผ่านและจุดเชื่อมต่อของภาคพื้นลุ่มน้ำโขง “เอเชีย-อาคเนย์” ทั้งทางบก ทางอากาศ และทางน้ำ (น้ำโขง) นอกจากนี้ประเทศลาว ก็มีเสถียรภาพทางด้านการเมืองที่มั่นคง มีสันติภาพ และมีการ

ร่วมมือที่ดีกับประเทศในภาคพื้นลุ่มน้ำโขง และประเทศอื่น ๆ ในโลก ประกอบกับลาว
เป็นประเทศที่มีประวัติศาสตร์เก่าแก่ มีความสวยงามทั้งทางธรรมชาติและวัฒนธรรม
ที่หลากหลาย ตลอดจนประชาชนลาวมีอุปนิสัยเป็นมิตรและมีน้ำใจ ซึ่งสิ่งเหล่านี้
เป็นปัจจัยสำคัญในการดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้าประเทศ

ประการหนึ่งที่สำคัญคือ รัฐบาลลาวได้ให้ความสำคัญต่อการลงทุนทางด้าน
อุตสาหกรรมการท่องเที่ยว โดยกำหนดการท่องเที่ยวเป็นหนึ่งใน 11 แผนพัฒนาแห่ง
ชาติของรัฐบาล และประกาศจัดตั้งกฎวิสาหกิจพัฒนาและส่งเสริมการท่องเที่ยวทางด้าน
ธรรมชาติ วัฒนธรรม และประวัติศาสตร์ที่หลากหลาย ให้กลายเป็นแหล่งท่องเที่ยว
สีเขียวที่มีลักษณะยั่งยืนโดยการมีส่วนร่วมของประชาชน เพื่อรองรับต่อการท่องเที่ยว
และการบริการอื่น ๆ ที่มีการขยายตัวอย่างรวดเร็ว พร้อมกันนี้รัฐบาลลาวได้มุ่งเน้นพัฒนา
โครงสร้างพื้นฐานโดยการสร้างเส้นทางคมนาคมขนส่งให้เชื่อมต่อกันทั่วประเทศ และ
เชื่อมกับประเทศเพื่อนบ้านทั้งทางภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคใต้ และเร่งปรับปรุง
สาธารณูปโภคและสิ่งอำนวยความสะดวกทั้งหลาย เพื่อส่งเสริมให้ผู้คนเดินทางมาท่อง
เที่ยวมากขึ้น ซึ่งผลจากความเอาใจใส่ของรัฐบาลลาวที่มีต่อการส่งเสริมการท่องเที่ยว
ทำให้อุตสาหกรรมท่องเที่ยวของลาวเติบโตมากขึ้น และมีบทบาทสำคัญในการ
พัฒนาเศรษฐกิจของประเทศ โดยเฉพาะการท่องเที่ยวในรูปแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วม
ในการปรับปรุงการบริการ และปรับปรุงผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยว (กระทรวงแถลงข่าว
วัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2559)

ตามการรายงานสถิติการท่องเที่ยว เริ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2558
มีนักท่องเที่ยวเข้ามาประเทศลาวจำนวน 2.7 ล้านกว่าคน ซึ่งสามารถสร้างรายรับ
ได้มากกว่า 406 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ โดยปี พ.ศ. 2555 มีจำนวนนักท่องเที่ยวเข้ามา
ประเทศลาว 3.33 ล้านคน ปี พ.ศ. 2556 จำนวนนักท่องเที่ยวเข้าลาว 3.7 ล้านคน
สร้างรายรับจากนักท่องเที่ยว 595 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ ปี พ.ศ. 2557 จำนวนนักท่องเที่ยว
เข้ามาประเทศลาว 4.1 ล้านคน สร้างรายรับจากการท่องเที่ยว 641 ล้านดอลลาร์
สหรัฐฯ และปี พ.ศ. 2558 จำนวนนักท่องเที่ยวเข้า ประเทศลาว 4.3 ล้านคน สร้างรายรับ
จากนักท่องเที่ยว 672 ล้านดอลลาร์สหรัฐฯ การท่องเที่ยวสร้างรายรับเป็นอันดับ 2
ของประเทศ รองจากแขนงอุตสาหกรรมแร่ อัตราเพิ่มเฉลี่ยของนักท่องเที่ยวร้อยละ 18.6

เฉลี่ยระยะเวลาการพักผ่อนอยู่สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวรวมเป็น 7 วัน ซึ่งรายรับจากการท่องเที่ยวประกอบส่วนเข้าใน GDP ประมาณร้อยละ 7.5 ต่อปี คาดว่าถึงปี พ.ศ. 2559 จะมีนักท่องเที่ยวถึง 4.6 ล้านคน สร้างรายรับเฉลี่ย 728 ล้านดอลลาร์สหรัฐต่อปี (กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2558)

การพัฒนาเศรษฐกิจสังคมของประเทศลาวในระดับที่มั่นคงตลอด 5 ปี ตั้งแต่ พ.ศ. 2554 ถึง พ.ศ. 2558 ได้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาลาวทั้งหมด 18.3 ล้านคน และนำรายได้เข้าประเทศ ประมาณ 2.8 ล้านล้านดอลลาร์สหรัฐ และคาดว่าในปี พ.ศ. 2563 จะมีนักท่องเที่ยวเข้ามาประเทศลาวกว่า 6 ล้านคน สร้างรายรับเฉลี่ยถึง 953 ล้านดอลลาร์สหรัฐ โดยตลาดท่องเที่ยวที่สำคัญของสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว มาจากเขตเอเชีย-อาคเนย์ ได้แก่ ประเทศไทยและเวียดนาม จากเขตเอเชีย-แปซิฟิก ได้แก่ จีน ญี่ปุ่น เกาหลี และออสเตรเลีย นอกจากนี้ยังมีนักท่องเที่ยวที่มีรายจ่ายสูงจากยุโรปและอเมริกา เช่น ฝรั่งเศส อังกฤษ เยอรมัน และสหรัฐอเมริกา (กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2558)

สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้เปิดประเทศสู่การท่องเที่ยวสากลเมื่อปี พ.ศ. 2529 และนับตั้งแต่นั้นเป็นต้นมา การท่องเที่ยวได้กลายเป็นแรงดึงดูดการลงทุนจากภาคส่วนธุรกิจทั้งภายในและต่างประเทศเพิ่มขึ้นในแต่ละปี มีการลงทุนพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวธรรมชาติ การสร้างผลิตภัณฑ์การท่องเที่ยวใหม่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศลาว และการพัฒนากิจการท่องเที่ยวครบวงจร ซึ่งประกอบด้วย โรงแรม บ้านพัก คาสโน การบันเทิง สนามกอล์ฟ สิ่งอำนวยความสะดวก สื่อ และอื่น ๆ ส่งผลให้ ปี พ.ศ. 2556 สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้รับการคัดเลือกให้เป็นประเทศที่น่าเที่ยวที่สุดในโลก จากสหพันธ์การท่องเที่ยวยุโรป ซึ่งได้สร้างชื่อเสียงให้กับสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวในเวทีสากล และกระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยว ได้นิยามคำขวัญการท่องเที่ยวแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ว่า “Laos Simply Beautiful” (กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2559)

ลาว หรือ ชื่ออย่างเป็นทางการ คือ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นประเทศ ที่ตั้งอยู่ในแถบเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ มีพื้นที่ราว 236,800 ตารางกิโลเมตร ประชากรประมาณ 6.85 ล้านคน เป็นประเทศที่ไม่มีทางออกสู่ทะเล และอาณาเขตติดกับประเทศเพื่อนบ้าน 5 ประเทศ ได้แก่ พม่า จีน เวียดนาม กัมพูชา และไทย เดิมปกครองด้วยระบอบเสรีประชาธิปไตยโดยมีเจ้ามหาชีวิต (พระมหากษัตริย์) เป็นองค์พระประมุขแห่งรัฐ ต่อมาในปี พ.ศ. 2518 ได้เปลี่ยนแปลงการปกครองคร่อมมาเป็นระบอบสังคมนิยม โดยพรรคประชาชนปฏิวัติลาว ซึ่งได้รับการสนับสนุนจากสหภาพโซเวียต และเวียดนามเหนือ โดยการนำของเจ้าสุภานุวงศ์ และสถาปนาประเทศลาวเป็น “สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” อย่างเป็นทางการในวันที่ 2 ธันวาคม พ.ศ. 2514 และปกครองด้วยระบอบนี้จนถึงปัจจุบัน แบ่งการปกครองออก 17 แขวง หรือ 17 จังหวัด และ 1 เขตนครหลวง โดยมีนครหลวงเวียงจันทน์ เป็นเมืองหลวงของประเทศ (กระทรวงแผนการและการลงทุน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว, 2559)

นครหลวงเวียงจันทน์ เดิมใช้ชื่อว่า “กำแพงนครเวียงจันทน์” ต่อมาเมื่อวันที่ 21 สิงหาคม พ.ศ. 2547 รัฐบาลลาวได้เปลี่ยนชื่อเป็น “นครหลวงเวียงจันทน์” มีพื้นที่ 3,960.8 ตารางกิโลเมตร ประกอบด้วย 9 เมือง ได้แก่ จันทะบูลี สีโคด-ตะบอง ไชเสดถา สีสัตตะนาคนา ชายายทอง ไชทานี หาดชายพอง สังทอง และปากงึม มีประชากรประมาณ 692,900 คน นครหลวงเวียงจันทน์ได้ขึ้นชื่อว่าเป็นจังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ประเพณีต่าง ๆ และโบราณสถานอันเก่าแก่ มีแหล่งที่สำคัญคือ วัด ซึ่งมีทั้งหมด 280 แห่ง แต่วัดที่เป็นที่นิยมสำหรับนักท่องเที่ยวทั้งชาวลาวและชาวต่างชาติ มี 3 วัด ได้แก่ วัดศรีเมือง วัดสีสะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ซึ่งเป็นแหล่งรวมของวัฒนธรรมและประวัติศาสตร์ที่สำคัญระดับชาติ (จากการสัมภาษณ์เบื้องต้น 25 สิงหาคม 2559)

จากการสัมภาษณ์เบื้องต้นพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมทั้ง 3 แห่งมีการบริหารจัดการที่ดี มีความสวยงามของศิลปวัฒนธรรมลาว และตั้งอยู่ ณ ใจกลางเมืองที่มีความสะดวกด้านการคมนาคม ส่งผลให้มีนักท่องเที่ยวเข้ามาเที่ยวชมเป็นจำนวนมาก ด้วยเหตุผลสำคัญที่นอกเหนือจากการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ คือ

การสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ความต้องการสัมผัสถึงวิถีชีวิตที่เรียบง่ายตามประเพณี วัฒนธรรมท้องถิ่นอันเก่าแก่ ผ่านการแลกเปลี่ยนความรู้ ความคิด และการปฏิบัติตาม วัฒนธรรมลาวที่แตกต่างจากชนชาติอื่น อย่างไรก็ตาม การท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม นอกจากจะเป็นประโยชน์ด้านเศรษฐกิจ และสังคมแล้ว ยังก่อให้เกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา อาทิเช่น ปัญหาการทำลายสิ่งแวดล้อม เช่น การทิ้งขยะ การเขียนรูปภาพ ต่าง ๆ เป็นต้น ในโบราณสถาน ตลอดจนทั้งปัญหาด้านละเมิดต่อประเพณีวัฒนธรรมของ สถานที่ท่องเที่ยวนั้น ๆ

จากสถานการณ์ดังกล่าว จึงจำเป็นต้องศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม และศึกษาปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เพื่อนำไปสู่แนวทางการป้องกัน ปัญหา และพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ให้ดีขึ้นต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะศึกษาเรื่องแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิง วัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดใน นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
2. เพื่อศึกษาถึงปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษาวัดในนครหลวง เวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว
3. เพื่อศึกษาหาแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดใน นครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

นิยามศัพท์เฉพาะ

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดความหมายของคำศัพท์ที่ใช้ในการวิจัย ดังนี้

นักท่องเที่ยว หมายถึง นักท่องเที่ยวทั้งชาวลาว และชาวต่างประเทศที่เดินทาง เข้ามาท่องเที่ยว เพื่อมาพักผ่อนชื่นชมกับความงามของวัฒนธรรมคุณค่าทาง ประวัติศาสตร์ แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ที่ศึกษา ประกอบด้วย วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกต และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง)

การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง การท่องเที่ยวที่มีวัตถุประสงค์เพื่อแสวงหาความรู้ และมีประสบการณ์ในการเข้าร่วมกิจกรรมทางวัฒนธรรมด้านต่าง ๆ ในขณะเดียวกันก็ได้รับความเพลิดเพลินจากการท่องเที่ยว การได้สัมผัส การได้เรียนรู้ ชื่นชมถึง เอกลักษณ์ของวัฒนธรรมอันงดงาม และโดดเด่นของชุมชน อีกทั้งยังได้รับความรู้ทางประวัติศาสตร์ โบราณสถาน โบราณวัตถุ ศาสนาสถานอันเป็นที่นับถือของประชาชนชาวลาว

ศักยภาพของการท่องเที่ยว หมายถึง การวิเคราะห์สถานการณ์ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรคของการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยวได้แก่ วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง)

ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ข้อขัดข้อง หรือ อุปสรรคที่มีต่อการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมของวัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง)

แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม หมายถึง ทิศทาง หรือ ข้อคิดเห็น หรือข้อเสนอแนะ ในการปรับปรุงการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมให้ดียิ่งขึ้น

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ให้ข้อมูลหลักได้แก่ เจ้าอาวาส รองเจ้าอาวาส พระภิกษุ ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติของวัด เจ้าหน้าที่องค์กรการท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ นักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวต่างชาติ

ผู้ให้ข้อมูลหลัก ประกอบด้วย วัดศรีเมือง มี 17 ราย ได้แก่ เจ้าอาวาส 1 รูป รองเจ้าอาวาส 1 รูป พระภิกษุที่เกี่ยวข้อง 2 รูป ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติของวัด 2 ราย เจ้าหน้าที่องค์กร การท่องเที่ยว 2 ราย ผู้ประกอบการ 3 ราย นักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวต่างชาติ 6 ราย วัดสี่สะเกด มี 16 ราย ได้แก่ เจ้าอาวาส 1 รูป รองเจ้าอาวาส 1 รูป พระภิกษุที่เกี่ยวข้อง 2 รูป ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติของวัด 2 ราย เจ้าหน้าที่องค์กรการท่องเที่ยว 2 ราย ผู้ประกอบการ 2 ราย นักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวต่างชาติ 6 ราย และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) มีทั้งหมด 18 ราย ได้แก่ เจ้าอาวาส 1 รูป รองเจ้าอาวาส 1 รูป พระภิกษุที่เกี่ยวข้อง 2 รูป ผู้รู้เกี่ยวกับประวัติของวัด 2 ราย เจ้าหน้าที่องค์กร การท่องเที่ยว 2 ราย ผู้ประกอบการ 4 ราย นักท่องเที่ยวชาวลาวและชาวต่างชาติ 6 ราย รวมทั้งหมด 3 วัดเป็นจำนวน 51 ราย

ประเด็นที่ศึกษา ได้แก่ ศักยภาพ ปัญหา และแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

พื้นที่ทำการศึกษา ได้เลือกวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว จำนวน 3 วัด ได้แก่ วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) เนื่องจากเป็นวัดที่มีนักท่องเที่ยวนิยมมาเที่ยวมากที่สุด

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่

1. แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้าง (Semi-Structured Interview (SSI) เพื่อสัมภาษณ์บริบทของชุมชน (วัด) วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) และแนวทางการสัมภาษณ์ (Interview Guideline) เพื่อสัมภาษณ์เจาะลึก (In-depth Interview) ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย
2. แนวทางการสังเกต (Observation Guideline) เพื่อสังเกตสถานที่ องค์ประกอบภายใน และภายนอกของแหล่งท่องเที่ยว สังเกตความสนใจของนักท่องเที่ยว
3. สมุดจดบันทึกข้อมูลภาคสนามสำหรับบันทึก เพื่อให้ได้ข้อมูลที่ครบถ้วนสมบูรณ์
4. กล้องถ่ายภาพ เครื่องบันทึกเสียง เพื่อบันทึกข้อมูลเวลาสัมภาษณ์

การเก็บรวบรวมข้อมูล

1. ผู้วิจัยขอหนังสือจากกระทรวงศึกษาธิการและกีฬาแห่งสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวถึงผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อขอความอนุเคราะห์ในการสัมภาษณ์ข้อมูล
2. ขอความร่วมมือจากผู้ให้สัมภาษณ์โดยผู้วิจัยอธิบายและชี้แจงรายละเอียดเกี่ยวกับวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์
3. ผู้วิจัยดำเนินการสัมภาษณ์โดยใช้แบบสัมภาษณ์กึ่งโครงสร้างเพื่อสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลเบื้องต้นของผู้ให้สัมภาษณ์ และแนวทางการสัมภาษณ์เพื่อสัมภาษณ์แบบเจาะลึกโดยใช้การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมและศักยภาพ และเป็นรายการ

สัมภาษณ์ตามกรอบการวิจัย นอกจากนี้ผู้วิจัยยังมีการสังเกตและบันทึกข้อมูลจากการสังเกตพฤติกรรมของผู้ให้ข้อมูล สังเกตความสนใจของนักท่องเที่ยว องค์ประกอบภายในและภายนอกของแหล่งท่องเที่ยว เมื่อได้ข้อมูลครบผู้วิจัยจะนำข้อมูลไปวิเคราะห์ต่อไป

การตรวจสอบข้อมูล

ใช้วิธีการตรวจสอบข้อมูลเชิงคุณภาพ โดยการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) ผู้วิจัยเน้นการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Data Triangulation) ในด้านข้อมูลที่ได้จากแหล่งบุคคลเป็นหลัก รวมทั้งตรวจสอบสามเส้าด้านวิธีรวบรวมข้อมูล (Methodological Triangulation) จากวิธี 3 วิธี คือการศึกษาเอกสาร การสังเกต และการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยตรวจสอบข้อมูลการสัมภาษณ์โดยใช้ คำถามเดิมถามซ้ำมากกว่า 1 ครั้งกับบุคคล สถานที่ และเวลาที่แตกต่างกันคำตอบที่ได้รับจะเหมือนกัน

การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ ในเรื่อง “แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว” โดยใช้การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา (Content Analysis) และการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Analysis)

สรุปผลการวิจัย

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัด ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว อันประกอบด้วย วัดศรีเมือง วัดสี่สະເກດ และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ได้พิจารณาอยู่ 4 ประเด็น ได้แก่ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1.1 จุดเด่น ผลการวิจัยพบว่า

1.1.1 ด้านสถานที่ พบว่า สถานที่ท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เป็นสถานที่ศักดิ์สิทธิ์คู่

นครหลวงเวียงจันทน์เป็นสถานที่ที่มีประวัติศาสตร์ที่สำคัญต่อชาตินาน มีสถาปัตยกรรมวัฒนธรรมลาวโบราณสมัยลาวล้านช้างที่ประณีตงดงาม ทำให้เป็นที่สนใจเข้าเยี่ยมชมและนิยมมาถ่ายรูปของนักท่องเที่ยว

1.1.2 ด้านทำเลที่ตั้ง พบว่า ทุกวัดตั้งอยู่ในถนนสายหลักของตัวเมือง นครหลวงเวียงจันทน์ที่สามารถเชื่อมต่อถึงแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ ได้ ทั้งยังมีเส้นทางคมนาคมที่สะดวกสามารถเดินทางเข้าถึงได้ง่าย

1.1.3 ด้านความศักดิ์สิทธิ์ของสถานที่ พบว่า มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์ประจำวัด เช่น วัดสี่สะเกด มีพระพุทธรูปเก่าแก่คู่บ้านคูเมือง และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) มีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้า เป็นต้น ทำให้เป็นที่เลื่อมใสศรัทธาของผู้คนมากมาย เป็นที่นิยมให้นักท่องเที่ยวมาทำบุญ มาสักการะกราบไหว้ และขอพรกับสิ่งศักดิ์สิทธิ์

1.1.4 ด้านกิจกรรม พบว่า วัดได้จัดกิจกรรมให้นักท่องเที่ยวมาเยี่ยมชมได้แก่ การระดมทุนเพื่อช่วยเหลือผู้ยากไร้ มีการจัดกิจกรรมงานบุญประจำปี เช่น กิจกรรมบุญแห่ปราสาทผึ้งของวัดศรีเมือง และบุญนมัสการธาตุหลวงของวัดธาตุหลวง เป็นต้น

1.2 จุดด้อย ผลการวิจัยพบว่า

1.2.1 ด้านสถานที่ พบว่า บางวัดมีพื้นที่คับแคบส่งผลให้ที่จอดรถไม่เพียงพอ บางวัดมีสถานที่กว้างขวางแต่ขาดการดูแลความสะอาด และขาดที่นั่งที่พักผ่อนสำหรับนักท่องเที่ยว

1.2.2 ด้านการประชาสัมพันธ์ พบว่า ทั้ง 3 วัด ขาดประสิทธิภาพในการประชาสัมพันธ์ ทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง ไม่มีภาคีเทศกในการแนะนำข้อมูลต่าง ๆ ข้อจำกัดของภาษาที่ใช้ในการเผยแพร่ และไม่มีศูนย์บริการด้านการท่องเที่ยว

1.3 โอกาส ผลการวิจัยพบว่า

1.3.1 การสนับสนุนจากภาครัฐ ได้แก่ การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและ การจัดสรรงบประมาณเพื่อบูรณะซ่อมแซมวัด

1.3.2 การมีนักท่องเที่ยวจากหลายประเทศทำให้ประเพณีวัฒนธรรมของลาวถูกเผยแพร่ให้เป็นที่รับรู้ของคนภายนอกอย่างกว้างขวาง

1.4 **อุปสรรค** ผลการวิจัยพบว่า มีสถานที่ท่องเที่ยวใหม่ ๆ ในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาวเพิ่มมากขึ้น และส่วนใหญ่จะอยู่ไกลออกไปจากตามจังหวัดต่าง ๆ ส่งผลให้จำนวนนักท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัด ในนครหลวงเวียงจันทน์ลดลง

2. **ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัด ในนครหลวงเวียงจันทน์**
สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว พบประเด็นปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวดังนี้

2.1 ราคาสินค้าที่ขายในวัดสูง โดย ผู้ที่สัมปทานจำหน่ายสินค้ารอบวัดหรือในวัด จำหน่ายสินค้าราคาสูงเกินจริง หรือ ระบายให้นักท่องเที่ยวซื้อสินค้า ทำให้นักท่องเที่ยวลำบากใจและไม่ประทับใจ ซึ่งส่งผลต่อชื่อเสียงและภาพลักษณ์ที่ไม่มีดีของวัด ทั้งนี้พบในวัดศรีเมือง และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง)

2.2 เวลาในการให้บริการ พบว่า แต่ละวัดเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าเยี่ยมชมเป็นระยะเวลาค่อนข้างสั้น คือ จะเปิดให้บริการ 06.00 น. และปิดในเวลา 16.30 น.

2.3 ขาดแคลนสินค้าที่ระลึก กล่าวคือ มีจัดจำหน่ายจำนวนน้อย ไม่หลากหลาย และไม่เป็นสากล นัยหนึ่งการซื้อสินค้าที่ระลึกเก็บไว้เป็นวิธีการเก็บความทรงจำเกี่ยวกับการมาเที่ยวสถานที่นั้น ๆ ซึ่งปัญหานี้พบในวัดศรีเมือง และวัดสี่สະເດ

2.4 ด้านสภาพแวดล้อม พบว่า สิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ได้แก่ ถึงขยะห้องสุขา และจุดนั่งพัก มีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการของนักท่องเที่ยว

2.5 ขาดการร่วมมือจากคนในพื้นที่ ในการแสดงความคิดเห็น หรือวางแผนพัฒนาพื้นที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมร่วมกัน

3. **แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมวัด ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว** พบว่ามี 2 ลักษณะ ประกอบด้วย

3.1 **แนวทางการพัฒนาที่เป็นจุดร่วมที่คล้ายคลึงกัน**

3.1.1 ด้านการประชาสัมพันธ์ ทั้ง 3 วัดควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ทั้งในเชิงลึกและเชิงกว้าง กล่าวคือ นำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวให้ครอบคลุมทั้งในด้านประวัติศาสตร์ ความสำคัญ และกิจกรรมสำคัญของสถานที่นั้น ๆ และจัดทำป้ายบอกทางให้ชัดเจน เด่นชัด น่าสนใจ และทั่วถึง โดยมีช่องทางการประชาสัมพันธ์ที่หลากหลาย เช่น สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เว็บไซต์ วิทยุ โทรทัศน์ นิตยสาร

วารสาร และแผ่นพับ พร้อมทั้งใช้ภาษาที่หลากหลายเพื่อให้นักท่องเที่ยวเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ มากขึ้น

3.1.2 ด้านการให้บริการ ทั้ง 3 วัดควรจัดทำคู่มือเพื่อต้อนรับนักท่องเที่ยวอย่างอบอุ่น แนะนำข้อมูลของสถานที่ และเอื้ออำนวยความสะดวกแก่นักท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นประโยชน์ในการเผยแพร่ประเพณี วัฒนธรรมลาวได้เป็นอย่างดี

3.1.3 ด้านการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ ประชาชนในพื้นที่ควรเข้ามามีส่วนร่วมในการนำเสนอแผน โครงการ กิจกรรมหรือแนวทางเพื่อสนับสนุนและส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นการปลูกฝังจิตสำนึก และสร้างความภาคภูมิใจในชุมชนของตนเอง ทั้งนี้ วัดทั้ง 3 วัดควรจัดอบรมพัฒนาศักยภาพคนในพื้นที่สู่การเป็นมัคคุเทศก์

3.1.4 ด้านการจัดกิจกรรมทางศาสนา วัดทั้ง 3 แห่ง ควรจัดกิจกรรมทางศาสนาให้หลากหลายและเข้าถึงง่ายของคนทุกเพศทุกวัย ทั้งชาวลาวและชาวต่างชาติ เพื่อเป็นการประชาสัมพันธ์ถึงวัฒนธรรม ประเพณีอันดีงามของลาวให้แก่ชาวโลกได้รับรู้ และเพื่อดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้ร่วมกิจกรรมมากขึ้น เช่น จัดกิจกรรมในวันสำคัญทางศาสนา โดยมีการแลกเปลี่ยน และเชื่อมโยงทางวัฒนธรรมระหว่างประเทศ

3.2 แนวทางการพัฒนาตามลักษณะเฉพาะของแต่ละสถานที่

3.2.1 การปรับปรุงสถานที่ วัดศรีเมือง และวัดสี่สะเกด ควรปรับปรุงสถานที่จอดรถให้เพียงพอ เพื่อเป็นการอำนวยความสะดวกในการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว พร้อมทั้งขยายพื้นที่และสถานที่จัดทำกิจกรรมทางศาสนา เพื่อรองรับนักท่องเที่ยวที่จะเข้าร่วมในงานบุญตามเทศกาลต่าง ๆ

3.2.2 การควบคุมราคาสินค้า วัดศรีเมือง และวัดสี่สะเกด ควรควบคุมราคาสินค้าไม่ให้มีราคาสูงเกินไป รวมถึงการจัดระเบียบร้านค้าให้ดูเหมาะสม และมีความสวยงามกับสถานที่ท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม

3.2.3 การรักษาความสะอาด พระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ควรเข้มงวดในเรื่องของการรักษาความสะอาด โดยให้เพิ่มจำนวนถังขยะให้มากขึ้น และควรจัดวางอย่างเป็นระเบียบในจุดที่ใกล้กันเพื่อให้นักท่องเที่ยวสามารถทิ้งขยะได้สะดวก รวมถึงปรับปรุงระบบการจัดขยะให้มีประสิทธิภาพมากขึ้น

3.2.4 ด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว ควรมีหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น องค์การท่องเที่ยวแห่งชาติลาว กรมโฆษณาและส่งเสริมการท่องเที่ยว สำนักงานพัฒนาการท่องเที่ยว หรือ บริษัทนำเที่ยวต่าง ๆ ช่วยกันส่งเสริมการท่องเที่ยวของวัดศรีเมืองให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น

อภิปรายผล

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบประเด็นที่น่าสนใจ จึงนำมาอภิปรายผลดังนี้

1. ศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว ได้แก่ วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกต พระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า

ศักยภาพของวัดศรีเมือง จุดเด่นเป็น วัดคู่บ้านคู่เมือง เป็นหลักเมือง รวมถึงศักดิ์สิทธิ์มีคนมากราบไหว้ขอพร พรหมน้ำมนต์ สอดคล้องกับงานวิจัยของ กัมปนาท จะสนอง (2554) วิจัยเรื่อง การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น พบว่า ศักยภาพของศาลเจ้าพ่อหลักเมืองขอนแก่น จุดเด่นคือหลักเมืองเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมือง ประชาชนเลื่อมใสศรัทธา ไปสักการะกราบไหว้

นอกจากนี้ ศักยภาพของวัดสี่สะเกต จุดเด่น ประการหนึ่งคือ โบสถ์มีจิตรกรรมฝาผนังสวยงาม เป็นวัฒนธรรมประเพณีนานปี ซึ่งเป็นไปในทิศทางเดียวกันกับงานวิจัยของ กัมปนาท จะสนอง (2554) ศักยภาพของพระธาตุแก่นนครวัดหนองแวงพระอารามหลวง มีจิตรกรรมฝาผนังที่สวยงามของพระธาตุเจดีย์เก่าตั้งแต่ละชั้นบันทึกลับประเพณีวัฒนธรรมอีสาน

สำหรับศักยภาพของ พระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) จุดเด่นก็คือ มีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าทำให้มีผู้คน นักท่องเที่ยว มาขอพร คล้ายคลึงกับงานวิจัยของ กัมปนาท จะสนอง (2554) ศักยภาพหรือ จุดเด่นของพระมหาธาตุแก่นนครวัดหนองแวงพระอารามหลวงคือ พระมหาธาตุเจดีย์เก่าชั้น ชั้นที่ 9 บรรจุพระบรมสารีริกธาตุ มีคนและนักท่องเที่ยว มาสักการะเป็นประจำ ทั้งนี้อธิบายได้ว่า วัดที่มีพระบรมสารีริกธาตุของพระพุทธเจ้าบรรจุไว้ใน โบสถ์ หรือที่เจดีย์อยู่ใด ๆ ถือเป็นสิ่งศักดิ์สิทธิ์ คู่บ้านคู่เมืองนั้น ๆ ผู้คน และนักท่องเที่ยวจะมาเคารพกราบไหว้ ขอพรขอโชคลาภ เพื่อเป็นสิริมงคล แก่ตัวเองและครอบครัว

ศักยภาพของวัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด พระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ด้านจุดด้อยเหมือนกันได้แก่ ขาดการประชาสัมพันธ์เชิงลึก และเชิงกว้าง เกี่ยวกับประวัติความเป็นมาของวัด ขาดสินค้าที่ระลึก เช่นเดียวกันกับงานวิจัยของ กมลวรรณ ถนอมเงิน (2554) วิจัยเรื่อง แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา พระธาตุพนมจำลอง อำเภอห้วยเม็ก จังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยพบว่า ปัญหา หรือจุดด้อยของสถานที่ท่องเที่ยวคือ ขาดการประชาสัมพันธ์ เช่น ขาดป้ายบอกทิศทางทาง ขาดป้ายประชาสัมพันธ์ สถานที่ท่องเที่ยว ขาดร้านค้าสินค้าที่ระลึก ทั้งนี้อธิบายได้ว่าการท่องเที่ยวไม่ว่า การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เชิงนิเวศ เชิงสุขภาพ หรือ การท่องเที่ยววิถีใด ๆ ก็ตามการประชาสัมพันธ์การท่องเที่ยว เพื่อให้รู้ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยว จัดว่าเป็นสิ่งสำคัญ และจำเป็นอย่างยิ่ง ทั้งนี้เพื่อเป็นการดึงดูดให้นักท่องเที่ยวได้มาเที่ยวต่อไป

2. ปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐ ประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากการวิเคราะห์ข้อมูลได้พบว่า วัดศรีเมือง มีปัญหาไม่มีที่จอดรถในวันที่มีงานบุญมีสินค้าจำหน่ายในวัดแต่ราคาสูง เช่น ขายดอกไม้ เครื่องเซ่นไหว้ราคาสูง สร้างความไม่พอใจไม่ประทับใจแก่นักท่องเที่ยว ทั้งยังขาดสินค้าที่ระลึก ส่วนปัญหาของวัดสี่สะเกด ขาดมัคคุเทศก์ วัดปิดการให้บริการนักท่องเที่ยวเพียง 16:30 น. ปิดให้บริการเร็วเกินไป ทั้งขาดการประชาสัมพันธ์เช่น ขาดแผ่นพับ ขาดสินค้าที่ระลึก ไม่หลากหลาย วัดถ่มงคณน้อย สำหรับปัญหาของพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) เกี่ยวกับสวัสดิการเช่น ห้องน้ำมีน้อยไม่เพียงพอถึงขยะมีน้อยสินค้าที่ระลึก มีไม่หลากหลาย มีปัญหาการประชาสัมพันธ์ไม่มีแผนภาพ ขาดการประชาสัมพันธ์ที่กว้างไกล

ปัญหาที่พบทั้ง 3 วัดดังกล่าวข้างต้น จะมีปัญหาสอดคล้องและคล้าย ๆ กัน ซึ่งมีความแตกต่างกับงานวิจัยของ ฤกษ์ดา ขลุ่ยอาภัย (2552) วิจัยเรื่อง การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม กรณีศึกษา บ้านลงเหนือ อำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัญหาเกี่ยวกับการท่องเที่ยวมี 3 ส่วนคือปัญหา ภายนอกชุมชนได้แก่ ปัญหาเศรษฐกิจ ปัญหาการเมือง ปัญหาภายในชุมชน เช่น การขาดความเข้มแข็งของชุมชน ในเรื่องวัฒนธรรมท้องถิ่น ปัญหาการขาดแคลนบุคลากร และภาษาอังกฤษ ซึ่งเป็นความเห็นของผู้นำชุมชนและผู้ประกอบการ

ทั้งนี้อธิบายได้ว่าปัญหาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมย้อนขึ้นกับวัฒนธรรมวิถีชีวิตของคนในชุมชนนั้น ๆ แต่สิ่งที่สำคัญคือ การประชาสัมพันธ์ ทั้งประชาสัมพันธ์ในวงกว้าง และระดับลึก โดยเฉพาะหากนักท่องเที่ยวมาจากต่างชาติ ผู้ให้ข้อมูลหรือมัคคุเทศก์ ควรสามารถพูดภาษาอังกฤษซึ่งเป็นภาษากลางที่คนทั่วไปสามารถจะรู้และเข้าใจได้

3. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม: กรณีศึกษา วัดในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

จากผลการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า วัดศรีเมือง ควรปรับปรุงการประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้างและเชิงลึก ควรใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) เช่น อินเทอร์เน็ต โทรศัพท์มือถือ แอปพลิเคชัน และวารสาร ควรมีมัคคุเทศก์เพื่อจะได้แนะนำประวัติของสถานที่ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ของวัดสี่สະເກດ และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ด้านการพัฒนางานประชาสัมพันธ์ให้ดีกว่านี้ ควรปรับปรุงที่จอดรถ แต่มีความแตกต่างกับแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว ของวัดสี่สະເກດคือ ควรสร้างเครือข่าย ความร่วมมือกับองค์กร หน่วยงานอื่น ๆ เช่น กระทรวงท่องเที่ยว ส่วนพระธาตุหลวง(วัดธาตุหลวง) มีแนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยว โดยเน้นการเพิ่มที่นั่งพัก แก่นักท่องเที่ยว การให้ความสะดวกรถประจำทางควรเพิ่มจำนวน และให้ตรงต่อเวลา ตลอดจนทั้งเข้มงวดด้านการรักษาความสะอาด และมีเขตปลอดบุหรี่ และควรให้ประชาชน ในท้องถิ่นมีส่วนร่วมในการส่งเสริมการท่องเที่ยว ปลูกฝังให้คนในชุมชนเป็นมัคคุเทศก์ จะสามารถให้คำแนะนำประวัติของ แหล่งท่องเที่ยวได้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ พงณา ชัชวาล (2551) วิจัยเรื่อง การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอคำม่วนจังหวัดกาฬสินธุ์ ผลการวิจัยสรุปได้ว่า แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม คือการมีส่วนร่วมของคนในพื้นที่ ปลูกฝังให้คนในชุมชน สามารถอธิบาย แนะนำแหล่งท่องเที่ยวได้

ทั้งนี้ อธิบายได้ว่า หากให้คนในชุมชนหรือในพื้นที่ที่มีส่วนร่วมในกิจกรรม นอกจากจะเป็นวิธีการประชาสัมพันธ์แล้ว ยังทำให้ชุมชนเป็นเจ้าของกิจการนั้น ๆ ย่อมจะนำพาให้กิจการนั้น มีความเจริญก้าวหน้าได้ ซึ่งจะเป็นประโยชน์แก่ชุมชนต่อไป

ข้อค้นพบที่น่าสนใจในงานวิจัยนี้คือ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม และประเภทอื่น ๆ ในยุคประเทศไทย 4.0 ควรใช้การประชาสัมพันธ์ทั้งเชิงลึกและเชิงกว้าง มีเครือข่ายใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) โดยเฉพาะควรมีภาคีเครือข่ายที่ใช้ภาษาอังกฤษอธิบายเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยววนั้น ๆ ได้

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย มีดังต่อไปนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1.1 จากการวิจัยพบว่า วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) มีปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ ทั้งประชาสัมพันธ์ในวงแคบและประชาสัมพันธ์ในเชิงกว้าง นับตั้งแต่ไม่มีแผนป้ายบอกทิศทางไปยังสถานที่ท่องเที่ยว ขาดแผนพับประชาสัมพันธ์ข้อมูลสถานที่ท่องเที่ยว ดังนั้น องค์กรที่เกี่ยวข้องกับวัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) เช่น องค์กรการท่องเที่ยว และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ควรมีนโยบายสนับสนุนวิธีการประชาสัมพันธ์ ทั้งในเชิงลึก และเชิงกว้าง โดยใช้สื่อสังคมออนไลน์ (Social Media) ประชาสัมพันธ์ทาง อินเทอร์เน็ต วิทยู โทททัศน์ แผนพับ ไม่บอกเส้นทางไปยังแหล่งท่องเที่ยว

1.2 จากผลการวิจัยพบว่า แหล่งท่องเที่ยวทั้ง 3 วัด ดังกล่าว ยังไม่มีภาคีเครือข่ายที่จะให้คำแนะนำเกี่ยวกับ บริบท ประวัติความเป็นมา จุดเด่นของแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งจะทำให้นักท่องเที่ยว ได้รับความรู้ ความสำคัญของแหล่งท่องเที่ยว ดังนั้น องค์กร หรือ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยว และ วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุหลวง) ควรมีนโยบายส่งเสริมให้มี ภาคีเครือข่าย หรือ ภาคีเครือข่าย ซึ่งเป็นบุคคลในชุมชนมาช่วยแนะนำให้คำแนะนำ และคำแนะนำ เกี่ยวกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว ยิ่งเป็นภาคีเครือข่ายที่สามารถพูดภาษาอังกฤษได้ก็จะสามารถสื่อสารกับนักท่องเที่ยวต่างชาติได้ดี

1.3 จากผลการวิจัยพบว่า สถานที่ท่องเที่ยวขาดการสร้างเครือข่ายกับองค์กรที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการท่องเที่ยว ซึ่งจะเป็นอุปสรรคในการพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ ดังนั้น วัดศรีเมือง วัดสี่สะเกด และพระธาตุหลวง (วัดธาตุ

หลวง) ควรมีนโยบายสร้างเครือข่าย ร่วมมือกับหน่วยงาน การท่องเที่ยว บริษัททัวร์ โรงแรม และแหล่งท่องเที่ยวอื่น ๆ

1.4 จากผลการวิจัยพบว่า วัดทั้ง 3 แห่ง ขาดสินค้าที่ระลึก ทั้งยังไม่หลากหลาย ขาดวัตถุมงคลที่นักท่องเที่ยวบางกลุ่มบางรายมีความต้องการ ที่จอดรถไม่เพียงพอ ที่นั่งพักผ่อน ตลอดทั้งบางวัดห้องน้ำห้องสุขามีน้อย ไม่เพียงพอต่อความต้องการในการให้ความสะดวกแก่นักท่องเที่ยวที่มาเที่ยวชมวัดเป็นจำนวนมาก ดังนั้นทั้งสามวัดควรมีนโยบายในการปรับปรุงพัฒนาปัจจัยที่สำคัญดังกล่าว เพื่อจะช่วยให้การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยต่อไป

2.1 ควรวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed-Method Research) ทั้งการวิจัยเชิงปริมาณ และการวิจัยเชิงคุณภาพ เรื่องรูปแบบการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในวัดอื่น ๆ ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

2.2 ควรทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research) เกี่ยวกับการสร้างมรดกเทศกในการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม โดยให้ความรู้เกี่ยวกับบทบาทหน้าที่ของมรดกเทศก บริบทของแหล่งท่องเที่ยว ตลอดจนการสนทนาภาษาอังกฤษเบื้องต้นเพื่อจะได้ถ่ายทอดความรู้เกี่ยวกับบริบทของแหล่งท่องเที่ยวนั้น ๆ

2.3 ควรทำวิจัยเชิงสำรวจ เกี่ยวกับศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมอื่น ๆ ในนครหลวงเวียงจันทน์ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว เพื่อจะได้ทราบ จุดเด่น จุดด้อย โอกาส และอุปสรรค ทั้งนี้เพื่อจะได้ช่วยให้แก่นักท่องเที่ยว ตัดสินใจมาเที่ยวชมวัดนั้น ๆ ต่อไปได้

2.4 ควรทำวิจัยในเรื่องแนวทางในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในกลุ่มวัดอื่น ๆ ในจังหวัดอื่น ๆ ได้ อาจศึกษาวิเคราะห์ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมในบางด้าน หรือ เพิ่มขยายศึกษาเพิ่มเติมในด้านการส่งเสริมการตลาดในประเทศและการตลาดต่างประเทศ ด้านการประชาสัมพันธ์ ด้านเทคโนโลยีสารสนเทศ ด้านผลิตภัณฑ์สินค้าทางการท่องเที่ยว ด้านสังคมและวัฒนธรรม ด้านการจัดการทรัพยากรเชิงวัฒนธรรม ด้านการเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยว ด้านงบประมาณ ด้านการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน ภาครัฐ และภาคเอกชน ฯลฯ

รายละเอียดเกี่ยวกับผู้เขียน

นางสาวอมรา ไชยมุนตรี นักศึกษาปริญญาโท หลักสูตรศิลปศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาพัฒนาสังคม คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัย
ขอนแก่น

ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.วิภาวี กฤษณะภูติ อาจารย์ประจำสาขาวิชาสังคมศาสตร์

คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

เอกสารอ้างอิง

กมลวรรณ ถนอมเงิน. (2554). แนวทางการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณี
ศึกษาพระธาตุพนมจำลองอำเภอห้วยเม็กจังหวัดกาฬสินธุ์. ขอนแก่น:
มหาวิทยาลัยขอนแก่น.

กฤษดา ชูอภัย. (2552). การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมกรณีศึกษาบ้านหลวงเหนือ อำเภอ
ดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่. เชียงใหม่: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่.

กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
(2558). รายงานสถิติการท่องเที่ยวในสาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
นครหลวงเวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

กระทรวงแถลงข่าว วัฒนธรรมและท่องเที่ยว สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
(2559). แผนพัฒนางานแถลงข่าว วัฒนธรรมและการท่องเที่ยวของ สาธารณรัฐ
ประชาธิปไตยประชาชนลาว. นครหลวงเวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

กระทรวงแผนการและการลงทุน สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว. (2559).
รายงานสถิติประชากรและสำมะโนของ สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว.
นครหลวงเวียงจันทน์: โรงพิมพ์แห่งรัฐ.

กัมปนาท จะสนอง. (2554). การบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม อำเภอเมือง
จังหวัดขอนแก่น. ขอนแก่น: มหาวิทยาลัยภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.

พจนา ชัชวาล. (2551). การจัดการการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม อำเภอคำม่วน จังหวัด
กาฬสินธุ์. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

- พจนา บุญคุ้ม. (2556). *บทบาทของชุมชนในการเสริมสร้างอัตลักษณ์ของแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ในจังหวัดนครปฐม*. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ล้ามน (นามสมมุติ). (25 สิงหาคม 2559). สัมภาษณ์เบื้องต้น. พระภิกษุ จังหวัดนครหลวงเวียงจันทน์.
- สำนักงานปลัดกระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2558). *รายงานภาวะเศรษฐกิจท่องเที่ยว ฉบับที่ 1 กรกฎาคม - กันยายน 2558*. กรุงเทพฯ: กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.